

MIHAI MAXIM AND THE HISTORICAL RESEARCH OF BRAILA TOWN

Mihai Maxim's death in August 2017 meant a huge loss for the Romanian research and not only because he is known as one of the most important turkologists in Europe. In this study we are trying to show the significant role Mihai Maxim held in researching the history of Brăila which led to better knowledge of the past of this county. Indeed, the history of Brăila knows large documentary gaps in the Middle Ages, more exactly during the period of the Ottoman rule between 1538-1829. The latest research of the Ottoman Archives undertaken by Mihai Maxim has opened a new stage in revealing the history of Brăila, and this becomes more meaningful since this year we will celebrate Brăila's 650 years of documentary attestation (20 January 1368-20 January 2018).

Keywords: Ottomans Studies, history of Ottoman Empire, Brăila, documentary research, Ottoman Archives, Middle Ages.

Considerat de Dan Prodan „*cel mai mare turcolog al generației sale*”, „*de valoare mondială*”², sau de Florin Constantiniu drept „*eminentul creator al școlii românești de osmanistică*”, unul dintre cei mai importanți „*osmaniști europeni*”³, Mihai Maxim, are o contribuție de neegalat la dezvoltarea studiilor de turcologie în România și nu doar⁴, fără a diminua din meritele unor reputați specialiști precum Aurel Decei, Mihail Guboglu, Mustafa A. Mehmet, Tahsin Gemil etc. Prieteni, colaboratori, foști doctoranzi, istorici formați de ilustrul savant au scris deja despre însemnătatea sa ca osmanist⁵ și vor scrie cu siguranță pagini închinatе memoriei sale, însă în acest articol am urmărit să prezint modul în care Mihai Maxim, stins

¹ Profesor doctor Colegiul Național „Gheorghe Munteanu Murgoci” Brăila.

² Prodan, 2013: 352.

³ Apud Căndea, *Postfață*, în Maxim, 2016: 398.

⁴ Elocvente pentru acest statut sunt următoarele titluri și funcții deținute: Profesor emerit al Facultății de Istorie, Universitatea din București, și membru de onoare al Academiei Turce de Istorie; director al Institutului Cultural Român „Dimitrie Cantemir” din Istanbul – Turcia (ianuarie 2005-31.12.2010), cu gradul diplomatic de ministru-consilier (2004-2011); director al periodicelor de turcologie *Caietele Laboratorului de Studii Otomane*, București, I, 1990; II, 1993; *Romano-Turcica*, Istanbul-București, I, 2003. A se vedea Prodan, 2013: 353.

⁵ Spre exemplu: Inalcik, 2004: 9-10; Murgescu, 2004: 11-19; Vălcu, 2004: 21-22; A se vedea și *In Memoriam Prof. dr. Mihai Maxim*. Accesibil online <https://istorieid.ro/avizier/anunturi/memoriam-prof-dr-mihai-maxim>, (acesat în 04.02. 2018).

din viață în data de 2 august 2017 (înainte de a împlini 74 de ani), a reușit să influențeze studiarea trecutului orașului și județului Brăila într-un nou plan evolutiv.

De fapt, perioada stăpânirii otomane asupra Brăilei, întinsă pe aproape trei secole, este departe de a fi cunoscută în parametrii doriți de istorici. Caracterul parcimonios al realității documentare era exprimat în perioada interbelică, mai exact în cadrul ședinței Academiei Române din 28 aprilie 1933, de Nicolae Iorga astfel:

„Dacă... multe mențiuni documentare ne lămuresc asupra vechii Brăile din secolul al XIV-lea, din al XV-lea, din al XVI-lea, până pe la 1540, un adânc întunec acoperă perioada în care turcii au fost stăpâni în al lor Ibrail. Numai actele politice, evenimentele militare, care nu ne privesc pe noi se pot reconstitui pe baza unui foarte bogat material, în mare parte contemporan. Arhivele din Constantinopol nu ne-au dat până acum nimic din ce cuprind cu privire la viața interioară”⁶.

Situația investigării documentare a rămas neschimbată pe parcursul întregului secol al XX-lea, dar, relativ recent, pentru a îndrepta acest statornic neajuns, în ultimii 5 ani ai vieții sale, reputatul turcolog a acceptat un proiect științific propus de directorul Muzeului Brăilei „Carol I”, acad. Ionel Cândea, care avea drept scop identificarea unui număr cât mai mare de documente din arhivele otomane conexe cu trecutul Brăilei și valorificarea lor de cercetătorii români. Ionel Cândea propunea și direcțiile de investigat: *Cetatea Brăilei* dar și *Evoluția demografică a Brăilei între 1570-1828*⁷.

Demersul a fost unul de real succes și la Muzeul Brăilei a luat naștere un fond arhivistic intitulat „Fondul turc-osman Mihai Maxim”⁸, de o importanță covârșitoare pentru istoria Brăilei. Astfel, „*Brăila, cu cetatea, târgul, portul și kazaua („raiaua”) cu satele dependente, dispune deja de cea mai solidă bază documentară*”⁹, Mihai Maxim fiind convins că astfel „*se va risipi treptat și acel „adânc întuneric” care învăluia – și învăluie încă – Brăila otomană*”¹⁰.

De fapt, Mihai Maxim a făcut referiri la istoria Brăilei încă de la începuturile activității sale de cercetător al complexelor raporturi româno-otomane, adică încă din anii 70 și 80 ai secolului trecut¹¹. Totuși, una dintre primele colaborări dintre Muzeul Brăilei și Mihai Maxim a avut loc în anul 2008, atunci când la Editura Istros a apărut volumul „*Noi documente turcești privind Țările Române și Înalta Poartă (1526-1602)*”¹², în care reputatul turcolog își exprima „*întreaga mea grațitudine fostului meu student și actual coleg, dl. Prof.univ.dr. Ionel Cândea, pentru sprijinul acordat, cu generozitate, pentru scoaterea la lumină a acestui volum*”¹³. Lucrarea,

⁶ Iorga, 193: 131. O parte din acest citat este motto al cărții Maxim, 2013.

⁷ Maxim, 2016: 398.

⁸ Maxim, 2013: 9.

⁹ Maxim, 2013: 10.

¹⁰ Maxim, 2013: 11.

¹¹ Maxim, 1983: 802-817 și 879-890.

¹² Maxim, 2008: 341.

¹³ Maxim, 2008: 21.

de o importanță deosebită pentru cunoașterea relațiilor dintre Țările Române și Imperiul Otoman între 1526-1602, cuprinde nu mai puțin de 52 de documente noi din arhivele turcești, dintre care „36 sunt absolut inedite”, extrase toate din „*Arhiva Otomană de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri al Republicii Turcia, fosta arhivă a marilor viziri*”¹⁴, unde se află circa 130 de milioane de unități arhivistice.

După această colaborare, primul volum dedicat Brăilei a apărut însă în 2011¹⁵. În „Cuvânt Înainte”, Mihai Maxim nota:

„Cu prilejul împlinirii a 300 de ani de la apariția primei cărți în străinătate despre Brăila, îmi face mare plăcere să prezint iubitorilor de istorie, și în primul rând brăilenilor, rezultatele cercetărilor pe care le-am întreprins de-a lungul anilor în arhivele turcești...În studiul de față voi prezenta documente extrase dintr-un fond extraordinar de bogat și anume Cancelaria Marelui Vezirat, documente referitoare la orașul Brăila, cetatea de aici, portul (iskele) și satele adiacente, care formau, toate, un complex administrativ teritorial numit kazaua Brăilei”¹⁶.

Partea I a cărții cuprinde studii despre Brăila otomană la cumpăna secolelor XVII-XVIII, precum „*Kazaua Brăilei în sistemul administrativ-militar otoman*”¹⁷ sau „*Kadii de Ibrail în epoca lui Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir*”¹⁸, iar partea a II-a, sugestiv intitulată „*Brăilenii și Campania de la Prut 1711*”, prezintă evenimentele care au vizat cucerirea Brăilei de generalul Ronne. Foarte important din această parte, prin caracterul inedit, este studiul „*Brăila și „invazia ghiaurilor” moscoviți*”, în lumina documentelor Cancelariei Divanului Imperial”¹⁹. De precizat că lucrarea se încheie cu fotocopii după documente din Arhiva Otomană (BOA) din Istanbul, fondul A.DVN, care relatează diverse evenimente și momente, referindu-ne aici, spre exemplu, la „*Raportul kadiului de Brăila privind pagubele brăilenilor din timpul ocupației moscovite*”²⁰.

Cele mai semnificative contribuții la cunoașterea istoriei Brăilei²¹ în perioada otomană au urmat acestei cărți, reunite în trei volume semnate de Mihai Maxim cu o abordare mai largă a raporturilor dintre Țările Române și Imperiul Otoman, apărute în anii 2012-2013: *O istorie a relațiilor româno-otomane, cu documente noi din arhivele turcești*, vol. I, Perioada Clasică (1400-1600), Editura Istros, Brăila, 2012; *O istorie a relațiilor româno-otomane, cu documente noi din arhivele turcești*, vol. II, *De la Mihai Viteazul la Fanarioși (1601-1711/1716)*, Editura Istros, Brăila, 2013; *Brăila Otomană. Materiale noi din arhivele turcești. Registre de recensământ din secolul 16*, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, 2013.

¹⁴ Maxim, 2008: 10.

¹⁵ Maxim, 2011: 121.

¹⁶ Maxim, 2011: 11.

¹⁷ Maxim, 2011: 21-26.

¹⁸ Maxim, 2011: 37-50 reluat în Maxim, 2015: 167-176.

¹⁹ Maxim, 2011: 79-85.

²⁰ Maxim, 2011: 101.

²¹ De amintit aici lucrarea dedicată Brăilei și publicată tot la Editura Istros, în 2012 și prefăcută de Mihai Maxim: Engin, 2012.

În primul dintre aceste volume, Mihai Maxim aprecia că „*această lucrare se vrea o sinteză a relațiilor româno-otomane, împrăspătate cu documente noi de arhivă*”²². Astfel, prima parte „*Țările Române și Înalta Poartă. Perioada clasică (1400-1600)*”²³, reunește studii cunoscute ale autorului, însă în cea de a doua, „*Documente noi din arhivele turcești*”, sunt cuprinse 18 documente de maximă însemnătate²⁴. Cu certitudine, excepțional pentru istoria Brăilei este actul nr. 6, din 07.02-16.02.1570, ce conține

„*extrase dintr-un registru detaliat de recensământ, privind sangeacurile Silistra și Akkerman (Cetatea Albă) și care înregistrează și populația târgului (kasaba) Brăila, cartier cu cartier și casă cu casă, și a satelor din kaza-ua Brăilei (Berayil) din acel moment, cu veniturile respective. Până la această dată este și cel mai vechi recensământ oficial otoman privind Brăila*”²⁵.

Într-adevăr, exactitatea informațiilor furnizate de registrul detaliat de recensământ 483 de la BOA ne permite să înțelegem mult mai bine viața „lăuntrică” a Brăilei. Datele demografice furnizate sunt impresionate. Astfel, în 1570, „*târgul Brăila*” („*Kasaba-i Berâyil*”), avea o populație covârșitor creștină, românească. Existau nu mai puțin de 1082 de gospodării creștine, 132 de burlaci creștini, la care se adăugau 62 de gospodării țigănești. Cartierele creștine ale orașului erau recensate după numele preotului de la biserica locală. Aflăm astfel care erau preoții Brăilei în 1570: Popa Niță fiul lui Vlad, Popa Costea, fiul lui Răducanu, Popa Petre fiul lui Sac, Popa Radu, fiul lui Tudor, Popa Petri fiul lui Iancu, Popa Sac, fiul lui Tudor, Popa Dan, fiul lui Manole, Popa Negoiu fiul lui Albul, Popa Ioan, fiul lui Stan, Popa Cârstea, fiul lui Stoian, Popa Oprea, fiul lui Iancu, Popa Stanciul, fiul lui Bălan, Popa Mantul, fiul lui Tatomir, Popa Anania, fiul lui Drăgan, Popa Cristinel, fiul lui Vlad, Popa Radul, fiul lui Șerban, Popa Stan, fiul lui Tanag, Popa Radul, fiul lui Stan, Popa Nan Tudor, Popa Dule, fiul lui Aslonek, Popa Danciul, fiul lui Dobrin (pp. 212-240). Pe lângă cartierele recensate după preoții amintiți, mai era și un „cartier” (*Mahalle*) maghiar care număra doar 6 gospodării creștine. De precizat că Brăila avea doar 116 gospodării musulmane și 23 de burlaci musulmani (23 de fiii ai cetății), 3 imami, 1 spahiu, 1 dizdar, 1 muezzin, un perceptor de impozite și un ciftlik. Târgul Brăila cu cartierele sale aduceau venituri de 424.546 de accele (akça). Astfel, în total, Brăila număra cel puțin 5000 de suflete, dintre care doar a cincea parte era formată din musulmani²⁶. Din kazaua *Berâyil* făceau parte și 6 sate: Zerneș (Bertești), Tufești, Kisalica (aflat lângă Tufești), Baldovinești, Strâmtoarea Vădeni și Gropeni. Dintre aceste sate cele mai mari venituri le avea Gropeni, cu 39 018 akça²⁷. Totuși, acest venit era apropiat de cel al Berteștiului (38.089 akce) ceea ce indică faptul că era cam la fel de mare²⁸.

²² Maxim, 2012: 9.

²³ Maxim, 2012: 15-196.

²⁴ Maxim, 2012: 197-533.

²⁵ Maxim, 2012: 297-423. Recensământ reluat în Maxim, 2015.

²⁶ Maxim, 2015: 251.

²⁷ Maxim, 2012: 300.

²⁸ Maxim, 2012: 400.

Pentru a ilustra acuratețea datelor din acest registru de recensământ să ne referim doar la informațiile privind un sat din cele 6. Aflăm astfel că numărul de plătitori de impozite din satul Gropeni la 1570 era de 164 de persoane, fiecare plătind 25 de aspri, adică 4100 de aspri. Celelalte impozite plătite ne oferă date prețioase despre activitățile desfășurate de gropeneni în secolul al XVI-lea. Se remarcă impozitul pe fân (*giyāh*) și lemne de foc (*hime*), grâu (*hunta*), orz, fân, alac, mei. Zeciuială era luată și din mazăre, must, legume, stupi, fructe, in, cânepă. De observat că era plătit și un impozit al miresei, dar și pe butoaie sau pe titluri de posesiune funciară. În fine, era plătit și oieritul și impozitul pe stâni, care se ridica la aproape 2000 de aspri²⁹. Din alte documente publicate de Mihai Maxim aflăm că „*necredincioșii din Brăila și necredincioșii satelor Zărnești, Tufești, Kesanca, Baldovinești și Gropeni*” erau scutiți de anumite taxe, precum zeciuiala șeriatalui, impozitul salahorilor sau darea vâslașilor, dar trebuiau să lucreze la întreținerea portului și cetății Brăilei („*barkan-ul cetății*”), să care piatra (taș) necesară la fortificație dar și la taliane, instalații speciale de prins pește³⁰. Această situație favorabilă era însă temporară pentru că un act din noiembrie 1691 consemna că „*nazirii din Brăila, cerând zeciuiala de produse (öşr-ul) împilează raiaua care face agricultura în interiorul hotarului Țării Românești*”³¹. Din populația kazalei erau recrutați și acei oșteni provizorii, numiți beşlü kullari, recrutați din satele de frontieră, anume câte unul la 5 case³².

Volumul II are aceeași structură ca și primul, partea I tratând „*Țările Române și Înalta Poartă. De la Mihai Viteazul la Fanarioși (1601-1711/1716)*”³³, iar partea a II-a, o adevărată bogăție documentară, cuprinde acte noi din arhivele turcești. Mai întâi sunt prezentate 5 documente inedite (în turcă, traduse în română și comentate) apoi sunt prezentate alte mărturii documentare. Și acestea au legătură cu istoria Brăilei, mai exact *Rezumate de documente turcești privind Brăila, extrase Hakan Engin din Arhiva Otomană din Istanbul*³⁴ sau *Fotocopii după documente privind Mitropolia Proilaviei*³⁵. Dintre primele 5 documente, pentru istoria Brăilei, de referință este documentul nr. 2, din 17.05.1703-05.05.1704, un arz-u hâl al raialelor (o petiție a contribuabililor) și ulema-lelor adresat Divanului Imperial din Istanbul împotriva lui Constantin Brâncoveanu, învinuit că ar fi încălcat hotarul kazalei Brăila și a produs pagube comunității musulmane. În acest act sunt menționate, poate prima dată, satul Ianca (Yanca) și „*Lacul cel Mare*” din apropiere³⁶.

²⁹ Totuși, aceste informații sunt dintr-o lucrare a lui Mihai Maxim aflată sub tipar la Editura Istros a Muzeului Brăilei "Carol I".

³⁰ Maxim, 2012: 383-386.

³¹ Maxim, 2013 a: 79.

³² Maxim, 2012: 55.

³³ Maxim, 2013 a: 17-139.

³⁴ Maxim, 2013 a: 241-264.

³⁵ Maxim, 2013 a: 376-382.

³⁶ Maxim, 2013 a: 193-203.

Volumul din 2013, *Brăila Otomană. Materiale noi din arhivele turcești. Registre de recensământ din secolul 16* are și rolul de a servi „drept catalog/opis al Fondului turco-osman Mihai Maxim specialiștilor-osmaniști, care se vor apleca asupra cercetării acestor surse istorice de mare valoare pentru Brăila otomană”³⁷. Pentru a înțelege diversitatea actelor otomane – indiciu cert al bogăției documentare ce se găsește în Arhiva Otomană de la Istanbul³⁸ – să amintim documentul 15.974 din 28 ianuarie 1770-14 octombrie 1770, care conține un registru de 12 pagini ce cuprinde cheltuielile de construcție și de finalizare a lucrărilor efectuate la Cetatea Brăilei (Ibrail Kalesinde)³⁹ sau registrul de 20 de pagini din 24 iulie 1827 ce indică rezultatele inspecției de verificare și soldele Agăi Ienicerilor și ale stegarilor din cetatea Brăilei⁴⁰. Documentele respective sunt însă reproduceri ale copiilor turco-osmane fără să fie traduse, fapt care limitează posibilitatea de înțelegere a lor pentru mai toți istoricii interesați. Însă semnalarea lor este utilă pentru a identifica câte ceva din dimensiunile stăpânirii otomane la Brăila. Spre exemplu, aflăm că există un registru de 647 de pagini copiate pe CD (aflat la Muzeul Brăilei) care conțin și recensământul demo-fiscal al târgului și kazalei Brăila la 1597-1598⁴¹.

Preocupat de aspectele demografice, Mihai Maxim face o analiză a populației și așezărilor kazalei Brăila între 1570 și începutul secolului al XIX-lea, folosind date și din alte registre demo-fiscale. O primă idee care se desprinde este aceea că în secolul al XVI-lea populația musulmană a orașului Berâil (abia în perioada următoare numele Brăilei a devenit Ibrail) trăia în patru cartiere (*mahalle*), concentrate în jurul lăcașelor de cult musulmane, numărul musulmanilor variind între 400 și 600 de persoane în timp ce populația creștină era net superioară numeric, de 10 ori mai mare, adică între 4000 și 6000 de persoane⁴². În teritoriul rural al kazalei situația demografică era și mai modestă, de până la 3000 de persoane, dintre care musulmanii nu depășeau 7%⁴³. De precizat, că în târgul Brăilei exista și „*Obștea copșilor*”, adică a țiganilor, care în 1570 aveau 62 de gospodării și 9 celibatari, iar în 1597-1598 numărul lor avea să scadă la 44 de gospodării, scădere explicată de osmanist prin probabilitatea convertirii acestora la islam, știute fiind beneficiile rezultate din convertire⁴⁴. Oricum, ușoara scădere a populației Brăilei de la sfârșitul secolului al XVI-lea a fost pusă în legătură cu expedițiile militare ale domnilor Ioan Vodă cel Viteaz (1574) și Mihai Viteazul, din 1594-1595. În perioada următoare populația, ca și numărul așezărilor din

³⁷ Maxim, 2013 b: 12.

³⁸ Mai exact Arhiva Otomană de pe lângă Președenția Consiliului de Miniștri al Republicii Turcia (*T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi*, abreviat BOA).

³⁹ Maxim, 2013 b: 18.

⁴⁰ Maxim, 2013 b: 108.

⁴¹ Maxim, 2013 b: 303.

⁴² Pentru modul de calcul a se vedea Maxim, 2013 b: 333-335.

⁴³ Maxim, 2013 b: 333-335.

⁴⁴ Maxim, 2013 b: 334.

kazaua Brăilei, a crescut constant. Spre exemplu, în 1642 se dublase numărul satelor din kaza, în principal prin fenomenul de „roire”, căci sunt menționate sate precum „*Yukari Baldovinești*”, adică Baldovinești de Sus, „*Așagi Baldovinești*”, adică Baldovineștii de Jos, sau „*Yukari Gropeni*” și „*Așagi Gropeni*”. Au apărut și sate noi, care poartă nume turcești, precum „*Yeni Koy*” (Satul Nou) sau „*Kariy-i Citak*” (satul Ciutacul), cu populație musulmană, căci citacii erau musulmani veniți din sudul Dunării⁴⁵. La răscrucea secolelor XVIII-XIX situația era mult modificată față de 1570: numărul satelor din kaza a ajuns la aproape 50, dintre care doar 4 mai păstrau nume românești, iar în oraș mai erau doar 7 cartiere creștine, între care, Cartierul Armenilor sau Cartierul Evreilor indică populația cosmopolită a Brăilei din tot acest timp⁴⁶.

Contribuțiile cele mai relevante din volumele menționate mai sus au fost reunite în 2015 într-o nouă carte: Mihai Maxim, *Regimul creștinilor în Casa Islamului. Cu privire specială la creștinii din Kazaua Brăilei (1538-1828), în lumina documentelor din arhiva otomană din Istanbul*. Considerată a fi „un dar” închinat ÎPS Casian⁴⁷, această carte este o adevărată operă dăruită brăilenilor căci, după cum preciza inițiatorul efortului de identificare a documentelor otomane privind istoria Brăilei, istoricul Ionel Căndea, „actualitatea unei astfel de scrieri <este> rară dacă nu chiar unică în spațiul istoriografiei noastre”, pentru că „Profesorul Mihai Maxim descifrează nu doar documentele arhivelor otomane, ci și mecanismele istorico-juridice, militare, economice și spirituale ale vieții creștinilor de aici, de la Dunărea de Jos, sub stăpânirea otomană”⁴⁸. Astfel, Mihai Maxim și-a propus o abordare mult mai conceptualizată prin acest volum, căci a urmărit să valorifice studiile anterioare într-o prezentare sistemică a situației creștinilor sub stăpânirea Imperiului Otoman, cu accent evident asupra Brăilei. De aceea, volumul are patru secțiuni, dintre care, primele două, *Cadrul juridic și Cadrul istoric*⁴⁹ explică coordonatele definitorii ale evoluției vieții creștinilor timp de secole sub stăpânirea sultanilor.

După cum am precizat, studiile din cele două secțiuni sunt cercetări mai vechi sau mai noi ale lui Mihai Maxim, cunoscute celor interesați de istoria raporturilor dintre Țările Române și Imperiul Otoman⁵⁰. Totuși, dintre acestea, o importanță deosebită o are subcapitolul *Înființarea kazalei Brăila*⁵¹, ca parte a

⁴⁵ Maxim, 2013 b: 341.

⁴⁶ Maxim, 2013 b: 342.

⁴⁷ Maxim, 2015: 9.

⁴⁸ Maxim, 2015: 11.

⁴⁹ Maxim, 2015: 19-176.

⁵⁰ Aceste studii sunt: *Statutul de 'ahd în teoria și practica juridică musulmană*, Maxim, 2015: 19-56, (un subcapitol din Maxim, 1993: 143-168); *Statutul zimmi-ilor în dâr al-Islâm*, Maxim, 2015: 57-96 (un subcapitol Maxim, 1993: 169-196) și *Le régime juridique des chrétiens dans les ports roumains sous administration ottomane XVIe-XVIIe siècles*, Maxim, 2015: 97-105, tot un articol publicat anterior: Maxim, 1980: 85-89. A doua secțiune, *Cadrul Istoric*, este deschis de articolul în două părți *Teritoriile românești sub administrație otomană în secolul al XVI-lea*, în Maxim, 1983: 802-817 și 879-890.

⁵¹ Maxim, 2015: 161-166.

teritoriilor creștine aflate sub administrație otomană în secolul al XVI-lea. Istoricul prezintă două documente esențiale pentru înțelegerea ocupării Brăilei de către Suleyman Magnificul. Mai întâi documentul datat 14.02.1543 care înregistra între cheltuielile Visteriei centrale a statului otoman și un dar pentru domnul Țării Românești, Radu Paisie. Acest act atestă participarea lui Radu Paisie la campania de la Buda din 1541, eveniment de care se leagă și transformarea Brăilei în kaza otomană. Apoi, un fragment dintr-un „*exceptional document*”, o poruncă a sultanului Suleiman Magnificul către domnul Țării Românești, Mircea Ciobanul, din care reiese că în octombrie 1546 încă se efectuau lucrări la cetatea Brăilei (domnul român trebuia să trimită materiale de construcție și salahori pentru terminarea șanțului și „vălului” cetății), deși procesul de anexare și de organizare a kazalei s-a desfășurat între 1538-1542.

Cea de a treia secțiune este dedicată exclusiv Brăilei Otomane – *Creștinii din Brăila Otomană*⁵² –, iar aici sunt reluate cele mai importante descoperiri documentare din secolul al XVI-lea referitoare la trecutul brăilenilor. *Regimul Bisericii Greco-Ortodoxe*, cu studiile *Mitropolia Brăilei. Arhiva Otomană din Istanbul și istoria Mitropoliei Brăilei și Mitropoliile Moldovei și Țării Românești*⁵³, este ultima secțiune din această carte de căpătâi despre istoria Brăilei⁵⁴.

În anul următor, 2016, cu ocazia unui nou moment de referință din istoria Muzeului Brăilei, 23 august, (ziua aniversară a înființării acestei instituții de către regele Carol I)⁵⁵, la Editura Istros a fost tipărit un nou volum de documente sub semnătura lui Mihai Maxim, *Brâncoveanu și Înalta Poartă. Documente noi din arhivele turcești (I)*, care cuprinde nu mai puțin de 20 de documente referitoare la familia Brâncoveanu, necunoscute, toate cuprinzând text, traducere, note, comentariu și fotocopie⁵⁶. Acest prilej l-a făcut pe Ionel Căndea să noteze în postfața lucrării o idee relevantă despre rolul pe care Mihai Maxim îl are în scoaterea la lumină din acel „adânc” întuneric în care s-a aflat nu doar trecutul orașului de la Dunărea de Jos: „prin profesorul Mihai Maxim o pagină excepțională se deschide în istoria românilor, a Brăilei, dar și a relațiilor noastre cu Poarta”⁵⁷.

De altfel, la aproape un an de la acest moment festiv la care ne-am referit, în 2 august 2017, se stingea din viață venerabilul savant. Moartea sa nu înseamnă însă și sfârșitul edificării operei, operă prin care oricum va dăinui pentru eternitate în istoria românilor. Astfel, în 2018, anul Centenarului Marii Uniri, dar și al sărbătoririi a 650 de la prima atestare documentară a orașului Brăila, la Editura Istros urmează să apară un nou volum din activitatea lui Mihai Maxim dedicată investigării arhivelor otomane, referitor, desigur, la ceea ce a însemnat „kazaua Brăilei” în istoria zbugimată a Dunărei de Jos.

⁵² Maxim, 2015: 177-276.

⁵³ Maxim, 2015: 269-319.

⁵⁴ Maxim, 1999 : 83-107.

⁵⁵ Muzeul de Istorie al Brăilei a fost înființat ca muzeu științific prin decret regal, în data de 23 august 1881.

⁵⁶ Maxim, 2016: 31-395.

⁵⁷ Maxim, 2016: 398.

Referințe

- Engin, Hakan (2012) *Ibrail Kalesi 'Nin Modernizasyonu: Osmanli Arşiv Belgerine Göre (1736-1819)*, Brăila: Muzeul Brăilei-Editura Istros.
- Inalcik, Halil (2004) „Mihai Maxim” în *Studii și cercetări de turcologie contemporană. Omagiu Profesorului Mihai Maxim la 60 de ani*, coordonator Călin Felezeu, Cluj-Napoca: Editura Tribuna, pp. 9 – 10;
- Iorga, Nicolae (1933) „Din viața socială a Brăilei supt Turci” în *Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice*, Seria III, tom XIV, Memoriul 3, 1933, București, 1937, Monitorul Oficial și Imprimeriile Naționale și Imprimeria Statului, pp. 130-138.
- Murgescu, Bogdan (2004) „Profesorul Mihai Maxim la 60 de ani” în *Studii și cercetări de turcologie contemporană. Omagiu Profesorului Mihai Maxim la 60 de ani*, coordonator Călin Felezeu, Cluj-Napoca: Editura Tribuna, pp. 11-19;
- Prodan, Dan „Turcologul Mihai Maxim – septuagenar”, în *Acta Moldaviae Septentrionalis*, XII, 2013, Botoșani, pp. 352-357.
- Vâlcu, Aurel (2004) „Bibliografia lucrărilor Profesorului Mihai Maxim”, în *Studii și cercetări de turcologie contemporană. Omagiu Profesorului Mihai Maxim la 60 de ani*, coordonator Călin Felezeu, Cluj-Napoca: Editura Tribuna, pp. 21-32.
- Maxim, Mihai (1980) „Le régime juridique des chrétiens dans les ports roumains sous administration ottomane XVIe-XVIIe siècles” *Analele Universității București*, Istorie, XXIX, 1980, p. 85-89.
- Maxim, Mihai, „Teritorii românești sub administrație otomană în secolul al XVI-lea”, I-II, *Revista de Istorie*, tom 36, 1983, nr.8, p. 802-817 și nr. 9. 1983, p. 879-890.
- Maxim, Mihai (1993) *Țările Române și Înalta Poartă. Cadrul juridic al relațiilor româno-otomane în Evul Mediu*. Cu o prefață de Prof. Halil Inalcik, București: Editura Enciclopedică.
- Maxim, Mihai (1999) *L'Empire ottoman au nord du Danube et l'autonomie des Principautés Roumaines au XVIIe siècle. Études et documents*, İstanbul: Les Éditions.
- Maxim, Mihai (2008) *Noi documente turcești privind Țările Române și Înalta Poartă (1526-1602)*, Brăila: Muzeul Brăilei – Editura Istros.
- Maxim, Mihai (2011) *Brăila 1711. Noi documente otomane*, Brăila: Muzeul Brăilei – Editura Istros.
- Maxim, Mihai (2012) *O istorie a relațiilor româno-otomane, cu documente noi din arhivele turcești*, vol. I, Perioada Clasică (1400-1600) Brăila: Muzeul Brăilei-Editura Istros.
- Maxim, Mihai (2013a) *O istorie a relațiilor româno-otomane, cu documente noi din arhivele turcești*, vol. II, *De la Mihai Viteazul la Fanarioși (1601-1711/1716)*, Brăila: Muzeul Brăilei-Editura Istros.
- Maxim, Mihai (2013b) *Brăila Otomană. Materiale noi din arhivele turcești. Registre de recensământ din secolul XVI*, Brăila: Editura Istros-Muzeul Brăilei.
- Maxim, Mihai (2015) *Regimul creștinilor în Casa Islamului. Cu privire specială la creștinii din Kazaua Brăilei (1538-1828), în lumina documentelor din arhiva otomană din Istanbul*, Studii și cercetări închinare ÎPS Casian, Arhiepiscopul Dunării de Jos cu prilejul împlinirii a 60 de ani de viață și a 25 de ani de slujire arhierescă. Cu un cuvânt înainte de Prof. univ. dr. Ionel Căndea, Brăila: Muzeul Brăilei „Carol I” – Editura Istros, Brăila.
- Maxim, Mihai (2016) *Brâncoveanu și Înalta Poartă. Documente noi din arhivele turcești (I)*, Brăila: Muzeul Brăilei „Carol I” – Editura Istros.